

Environmentálna politika v bankových inštitúciách vo vybraných európskych krajinách

P. Krasnec: Environmental Policy in the Banking Institutions of the Exquisite European Countries. Život. Prostr., Vol. 34, No. 3, 141–144, 2000.

Environmental conservation is an integral component of doing business in today's world. The health of the environment not only directly affects the quality of our lives, it also serves as the foundation for a sustainable economy on which our business depends. As a result, environmental considerations are increasingly interrelated with economic decision-making. At present, forward-thinking business exercises leadership that protects the environment, while leaving them the flexibility to implement innovative, cost effective solutions that promote business objectives and banking policies. The article provides information about environmental policy in exquisite European banking institutions and in the Slovak Republic.

Ochrana životného prostredia predstavuje integrálny prvok nielen v medzinárodnej politike, v rozhodovacích procesoch, ale aj v podnikateľských a bankových aktivitách dnešného sveta. Za týchto okolností je dôležité hľadať rovnováhu medzi individuálnou slobodou a spoločenskou zodpovednosťou. Zdravé životné prostredie však nepôsobí len priamo na kvalitu života človeka, je aj základom trvalo udržateľnej ekonomiky, od ktorej závisí zdravé podnikanie. Ako príklad sme vybrali niekoľko bankových inštitúcií z krajín Európy, ale aj SR, ktoré majú zahrnutý environmentálny aspekt vo svojej bankovej politike.

• Európska banka pre obnovu a rozvoj – European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)

EBRD patrí medzi nadnárodné bankové inštitúcie podporujúce v plnom rozsahu environmentálne a trvalo udržateľné aktivity. EBRD je jednou z prvých európskych bánk, ktoré sa riadia environmentálnymi požiadavkami pri poskytovaní finančných prostriedkov.

Environmentálna politika EBRD je založená na podporovaní transformačného procesu ekonomiky a na pomoci súkromným a štátnym iniciatívam v strednej a východnej Európe. Pomoc im poskytuje len vtedy, ak ich aktivity, na ktoré požadujú financie, sú v súčinnosti so zásadami ochrany prírody a trvalo udržateľného rozvoja. Základné princípy a ciele EBRD:

- Prostredníctvom environmentálneho hodnotenia zabezpečovať, aby projekty boli environmentálne zamerané a ich uskutočňovanie monitorované.

- Prikladať osobitný význam operáciám, ktoré podporujú hospodárenie s energiou a efektívne využívanie zdrojov, redukciu odpadov, recykláciu, používanie čistších technológií, využívanie obnoviteľných zdrojov, a najmä aktivity s environmentálnym zameraním.

- Podporovať tréningové programy a ďalšie mechanizmy na rozšírenie jej bankových operácií v krajinách strednej a východnej Európy.

- Zharmonizovať operácie banky s medzinárodnými konvenciami, napr. s Dohovorom o klimatických zmenách, Montrealským protokolom a pod.

- Spolupracovať s ďalšími medzinárodnými organizáciami, ako EÚ, OSN, World Bank a pod.

- Podporovať princípy verejnej konzultácie projektov v jednotlivých krajinách.

- Pokračovať v interných bankových snaženiach o čo najlepšiu implementáciu praktík environmentálneho manažmentu.

- Posudzovať vplyvy environmentálne citlivých projektov v súčinnosti s ich verejným pterokovaním.

Stratégiu EBRD na podporovanie environmentálnych princíпов (mandátov) možno zhrnúť do nasledujúcich oblastí:

- vytváranie sektorových a národných stratégií,

- environmentálne hodnotenie,
- tvorba environmentálnych štandardov,
- environmentálne orientované operácie,
- technická spolupráca,
- regionálne a globálne iniciatívy,
- rozvoj lokálnych environmentálnych výrobkov a služieb,
- verejné konzultácie,
- zabezpečovanie dostupnosti informácií,
- inštitucionálne opatrenia.

EBRD má okrem toho na starosti prípravu publikácií (napr. Sprievodca investorov, Sektorové štúdie, Životné prostredie v transformačnom procese a pod.), podporu svojho Environmentálneho poradného orgánu a Komisie na prípravu projektov EBRD, ďalej technickú kooperáciu projektov a zabezpečenie účasti verejnosti v rozhodovacom procese EBRD. Na Slovensku k 30. júnu 1999 podporila 28 projektov.

● Írska banka – Bank of Ireland (BI)

BI vytvorila Environmentálnu skupinu, ktorá sformulovala environmentálnu politiku banky. Táto skupina slúži aj na monitorovanie bankových operácií, na upevnenie pozície banky v medzinárodnom kontexte a v konkurencii bánk, ktoré rešpektujú environmentálne hľadiská. Banka aplikuje svoju environmentálnu politiku do všetkých oblastí činnosti. Stratégiu banky možno rozčleniť do dvoch základných skupín:

- Minimalizovanie takých bankových operácií, ktoré môžu spôsobiť negatívne environmentálne vplyvy, obzvlášť v oblastiach spotreby energie a tvorby odpadov.
- Používanie environmentálneho hodnotenia rizík pri bankových úverových procesoch a poskytovaní pôžičiek.

Dlhodobé ciele BI:

- podporovať stálu Environmentálnu skupinu,
- systematicky revidovať aktuálne environmentálne praktiky banky a rozvíjať programy kontroly,
- podnecovať svojich zamestnancov k šetrnému hospodáreniu so vstupnými médiami (papierom a pod.) a k redukovaniu odpadov,
- vypracovať dlhodobý program šetrného hospodárenia s energiou,
- podporovať environmentálne iniciatívy v širšej ekonomickej sfére, obzvlášť v podnikateľskom okruhu,
- mapovať environmentálne riziká medzi veriteľmi a ak treba, odporučať primerané tréningy na ich zamedzenie.

● Zjednotená banka Švajčiarska – Union Bank of Switzerland (UBS)

Nová environmentálna politika UBS bola schválená

15. júla 1998, keď sa zlúčilo viac menších bankových inštitúcií do Union bank of Switzerland.

V správe sa uvádza: *“Environmentálna politika je jednou z najdiskutovanejších otázok súčasného sveta. Preto sú environmentálne otázky výzvou pre všetky spoločnosti vo všetkých sektoroch. UBS berie zreteľ na trvalo udržateľný rozvoj ako na podstatný aspekt manažmentu podnikania a bola jednou z prvých inštitúcií, čo podpísali Program OSN Vyhlásenie finančných organizácií vo vzťahu k životnému prostrediu a trvalo udržateľnému rozvoju. UBS sa zaväzuje pokračovať v integrácii environmentálnych aspektov do podnikateľských aktivít.”*

Environmentálna politika UBS je zahrnutá do troch oblastí:

- bankovníctvo, finančné produkty a služby – UBS podporuje akcionárov, ktorí presadzujú možnosti environmentálneho trhu. Súčasne zapracúva príslušné environmentálne riziká do svojho procesu risk manažmentu, obzvlášť pri požíčianí a investovaní financií,
- riadenie – UBS cestou svojich vnútorných operácií aktívne hľadá možnosť redukovania škodlivých vplyvov do ovzdušia, pôdy, vody, a predovšetkým redukovania emisií skleníkových plynov,
- manažment – UBS sa snaží zabezpečiť efektívnu implementáciu environmentálnej politiky prostredníctvom systému environmentálneho manažmentu, ktorý zahŕňa rozumné ciele, programy a monitoring. Zabezpečuje a integruje environmentálne aspekty v internej komunikácii a tréningu.

● Nórska banka – Den Norske Bank

Environmentálna politika tejto banky je zameraná na aplikovanie environmentálnych štandardov prostredníctvom podnikateľských aktivít, na zabezpečenie finančných operácií a konkurencieschopnosti Environmentálnu stratégiu banky možno zhrnúť do ôsmich základných oblastí:

- environmentálne ciele ako princíp manažmentu,
- podpora otvorených dialógov o environmentálnych problémoch s vládou, klientmi, dodávateľmi, zamestnancami, vlastníckmi a spoločnosťou,
- implementácia lokálnych, národných a medzinárodných štandardov a pravidiel do politiky banky, podnecovanie občanov a spoločnosti k podobným postojom,
- hodnotenie environmentálneho rizika ako súčasť bankového hodnotenia rizika a manažmentu.
- výchova zamestnancov k pochopeniu environmentálnych rizík,
- zabezpečenie vykonávania interných operácií environmentálne vhodným spôsobom,
- väčšia podpora dodávateľov s environmentálnym zameraním,

- opatrenia zamerané na ochranu zdravia a bezpečnosť svojich zamestnancov.

● Nemecká banka – Deutsche bank (DB)

DB je prvá nemecká veľká banka, ktorá okrem environmentálneho aspektu zahrnuje do svojej bankovej politiky aj environmentálne manažérske systémy. Od r. 1997 v DB pracuje Skupina pre EMS založená podľa princípov normy ISO 14 001. Jej úlohou je integrácia EMS do všetkých úrovní riadenia banky. Tieto aktivity sú rozdelené do šiestich oblastí:

- informácie, oznámenia a implementačné nástroje pre zákazníkov,
- environmentálny risk manažment,
- komunikácia a zvyšovanie environmentálneho povedomia na vnútornej aj vonkajšej úrovni,
- logistika,
- stavebný manažment,
- životný cyklus a manažment odpadov.

Štatutárne princípy DB dokonca stanovujú, že jej aktivity musia byť v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja.

Situácia v bankovom sektore Slovenskej republiky

Na základe prieskumu Katedry krajinnej ekológie PRIF UK vo vybraných slovenských bankových inštitúciách v rámci projektu *Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja v Slovenskej republike* možno konštatovať, že aj v našej republike sa začínajú implementovať požiadavky ochrany životného prostredia a trvalo udržateľného rozvoja do bankovej politiky.

V rámci tohto prieskumu boli začiatkom februára 2000 rozoslané dotazníky do týchto komerčných bankových inštitúcií: do Ľudovej banky, a. s., Prvej komunálnej banky, a. s., Poľnobanky, a. s., Tatra banky, a. s., Európskej banky pre obnovu a rozvoj – pobočky v SR, Slovenskej sporiteľne, a. s. a do Všeobecnej úverovej banky, a. s. Dotazník obsahoval otázky o uplatňovaní zásad alebo nástrojov na financovanie projektov na zlepšenie životného prostredia alebo na podporu trvalo udržateľného rozvoja a pripravovania nových opatrení v rôznych časových obdobiach. Do konca februára 2000 sa vrátili vyplnené dotazníky od 4 bankových inštitúcií.

● Prvá komunálna banka (PKB)

Pri financovaní projektov z environmentálnej oblasti PKB vychádza z Národného environmentálneho akčného programu SR. Samostatne vypracované zásady nemá. Vychádza z legislatívnych opatrení a nariadení platných v Slovenskej republike. Skúsenosti z rokovaní so zahraničnými finančnými inštitúciami (EBRD, Kommunalkre-

dit Austria, GWK Mannheim a inými) a smernice EÚ uplatňuje banka pri zabezpečovaní projektov v environmentálnej oblasti. PKB úzko spolupracuje aj s Ministerstvom životného prostredia SR a Ministerstvom pôdohospodárstva SR.

Banka na základe poznania, hlavne komunálnej klientely, má pripravené programy na zabezpečenie podporovaných programov a štrukturálnych fondov EÚ (napr. PHARE, CBS, ISPA, SAPARD). V programe PHARE je PKB zapojená od r. 1998, keď poskytla 43 úverových prísľubov na podporu environmentálnych projektov. Z tohto počtu EK vybrala 38 projektov, ktoré banka teraz financuje. Celkové rozpočtové náklady projektov predstavujú viac ako 500 mil. Sk. PKB sa tiež aktívne zapája do podpory projektov, ktoré môžu byť financované zo štrukturálnych fondov ISPA a SAPARD.

Pre obdobie r. 2001–2004 banka pripravuje pre komunálnu klientelu (PKB je bankou miest a obcí Slovenskej republiky, ktoré sú jej akcionármi) podstatne zvýhodnené zdroje na financovanie environmentálnych projektov.

● Všeobecná úverová banka (VÚB)

Všeobecná úverová banka v súčasnosti nefinancuje projekty súvisiace s ochranou životného prostredia priamo z vlastných zdrojov. Spomínané projekty sú cez VÚB financované prostredníctvom úverových liniek iných bánk. Podmienky na poskytovanie úveru určuje banka, ktorá otvorila túto úverovú linku.

Predmetom činnosti VÚB je poskytovanie úverov širokému okruhu podnikateľov podľa individuálneho posúdenia bonity jednotlivých klientov a projektov s prihliadnutím na akceptovateľnú mieru rizika. V rámci posudzovania projektov banka požaduje od klienta, aby v žiadosti o poskytnutie úveru uviedol rôzne ekonomické údaje, ako aj informácie o vplyve navrhovaného projektu a jeho podnikateľskej činnosti na životné prostredie. Na základe prehodnotenia týchto parametrov sa potom rozhoduje o poskytnutí úveru.

V súvislosti s ambíciou stať sa modernou finančnou inštitúciou, Všeobecná úverová banka, a. s. bude finančne naďalej podporovať i projekty, ktoré budú priaznivo ovplyvňovať zlepšenie životného prostredia.

● Tatra banka

Tatra banka, a. s., v spolupráci s Európskou investičnou bankou (EIB) poskytuje úvery zo zdrojov EIB, predovšetkým na financovanie projektov v oblasti infraštruktúry, priemyslu, služieb spojených s priemyslom, ďalej v oblasti cestovného ruchu, zlepšenia ochrany životného prostredia a racionálnejšieho využívania energie na Slovensku.

Tatra banka pripravuje ďalšie nové tranže v spolupráci s EIB a aktívne ich ponúka svojim klientom. Na základe doterajšej praxe s používaním zásad, opatrení a nástrojov na podporu financovania projektov na zlepšenie životného prostredia banka konštatuje nízky záujem (zo strany klientov) o zdroje určené na financovanie projektov týkajúcich sa životného prostredia – záujem je predovšetkým o zdroje investično-prevádzkového charakteru.

• Slovenská sporiteľňa

Tak ako väčšina univerzálnych bánk i Slovenská sporiteľňa, a. s., je fažiskovo orientovaná na financovanie podnikateľských projektov, pri posudzovaní ktorých prednostne prihliada na mieru ich efektívnosti. V bežnej praxi sa len ojedinele stretáva s požiadavkami na financovanie konkrétnych projektov zameraných na oblasť životného prostredia, ktoré predpokladajú efektívnu návratnosť vynaložených finančných prostriedkov. Takýmito projektmi sa banka seriózne zaoberá a pri zistení reálnych predpokladov na ich uskutočnenie angažuje sa i do ich financovania. Spôsob financovania možno dohodnúť individuálne v Sk alebo v cudzej mene v závislosti od vhodnosti konkrétneho produktu – najčastejšie sa používa úver, zmenka alebo zmenkový program.

Na druhej strane sa s oblasťou životného prostredia stretáva v každodennej praxi pri posudzovaní požiadaviek na financovanie klasických podnikateľských projektov, ktorých realizácia môže mať vplyv na životné prostredie. Nevyhnutnou podmienkou na angažovanie sa banky do financovania takýchto projektov je kontrola splnenia všetkých zákonných podmienok na ochranu životného prostredia. Zákonné normy a predpisy sú vydané pod gesciou Ministerstva životného prostredia SR, ktoré sa súčasne vyjadruje aj k podmienkam realizácie projektov, resp. vydáva povolenie na ich realizáciu a zároveň je povinné ich kontrolovať. Stanoviská a povolenia banka kontroluje a sú súčasťou dokumentácie aktívneho obchodu. Najčastejšie sa vyskytujú požiadavky na financovanie výstavby rodinných a obytných domov, podnikateľských objektov, ale aj iných projektov ovplyvňujúcich životné prostredie (výstavba diaľnic). Pred realizáciou musí zaujať stanovisko príslušný okresný alebo krajský úrad (oddelenia životného prostredia) k vplyvu projektu na životné prostredie. Súhlasné stanovisko tohto úradu je predpokladom na vydanie stavebného povolenia a zároveň je podmienkou angažovania sa banky do financovania projektu.

Na základe informácií z dotazníkov možno konštatovať, že aj na Slovensku sa začínajú zahŕňať požiadavky ochrany životného prostredia a trvalo udržateľného rozvoja do politiky bankových inštitúcií. Keďže od ekonomiky každého štátu priamo závisí aj ochrana životného

prostredia, banky by sa mali čo najväčšou mierou podieľať na ochrane a tvorbe životného prostredia, a preto aj napriek pozitívnym informáciám uvedeným v dotazníkoch možno uviesť niekoľko odporúčaní, ktorými by sa mali bankové inštitúcie na Slovensku v budúcnosti riadiť:

- Zvýšiť financovanie environmentálnych projektov formou návratného financovania, ktoré by bolo v súlade s návrhom zákona o Štátnom fonde životného prostredia (ŠFŽP), zákonom o štátnom rozpočte SR a zákonom o rozpočtových pravidlách (spomedzi našich bánk sa tomu približuje zatiaľ len Prvá komunálna banka). Takýto spôsob zabezpečuje efektívnejšie vynakladanie, zúčtovanie a návratnosť prostriedkov použitých na financovanie environmentálnych projektov.

- Vytvorí určitú medzibankovú komisiu, ktorej úlohou by bolo dohliadať na existujúce postupy prideľovania finančných prostriedkov na environmentálne účely a uplatňovania právnych predpisov aj z oblasti životného prostredia v bankovníctve.

***

Zabezpečenie zdravého životného prostredia a jeho efektívnej ochrany by malo byť podstatným aspektom všetkých podnikateľských aktivít. Malo by to byť všeobecným aj individuálnym záujmom všetkých, vrátane bánk a ostatných finančných inštitúcií. Tieto subjekty by preto mali hrať dôležitú úlohu pri získavaní financií na zabezpečenie ochrany životného prostredia. V tomto prístupe by mali bankové inštitúcie na Slovensku vychádzať z pozitívnych skúseností zahraničných bánk.

Literatúra

- Bank of Ireland, 2000: Environmental Policies. <http://www.bankofireland.ie/html/gws/>
- Den Norske Bank, 2000: The DnB Group's Environmental Policy. <http://www.dnb.no>
- Deutsche bank, 2000: Implementation of Systematic Environmental Management in Deutsche Bank. <http://info.deutsche-bank.de>
- Dotazníky od Prvej komunálnej banky, Slovenskej sporiteľne, Tatra banky a Všeobecnej úverovej banky.
- EBRD, 2000: Environmental Policy and Procedures. <http://www.ebrd.com>
- Union Bank of Switzerland, 2000: UBS AG's Environmental Policy. <http://www.ubs.com>

RNDr. Peter Krasnec (1974), doktorand, Katedra krajinnej ekológie Prírodovedeckej fakulty UK, Mlynská dolina B2, 842 15 Bratislava
E-mail: krasnec@nic.fns.uniba.sk